

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра фінансів, банківської справи та підприємництва

РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти	другий (магістерський)
галузь знань	07 Управління та адміністрування
спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування
назва освітньої програми	Фінанси, банківська справа та страхування
статус	обов'язкова переддипломна практика

Робоча програма переддипломної практики для підготовки фахівців за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування, освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування».

Розробник (и): д-р екон. наук, професор С.Я. Єлецьких, д-р екон. наук, доцент С.Є. Борисова, канд. екон. наук Ю.О. Гетьманенко, канд. екон. наук, доцент Т.І. Свиначенко, канд. екон. наук, доцент О.М. Крук, канд. екон. наук О.В. Балашова

Погоджено з групою забезпечення освітньої програми.

Керівник групи забезпечення, гарант освітньої програми:

С.Я. Єлецьких, д-р екон. наук, професор

Розглянуто і затверджено на методичному семінарі кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва, протокол № 15 від 18.05.2021р:

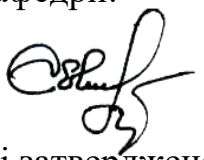
Голова методичного семінару:

С.Я. Єлецьких, д-р екон. наук, професор

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва, протокол № 18 від 31.05.2021р.

Завідувач кафедри:

С.Я. Єлецьких, д-р екон. наук, професор

Розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради факультету економіки та менеджменту, протокол № 9-06-21 від 29.06.2021р.

Голова Вченої ради факультету:

Є.В. Мироненко, д-р техн. наук, професор

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета та завдання практики.....	5
2. Компетентності та заплановані результати переддипломної практики...6	6
3. Етапи проходження практики.....	9
4. Розподіл функціональних обов'язків при організації та проведенні переддипломної практики.....	11
5. Зміст переддипломної практики.....	13
5.1. Основні положення.....	13
5.2. Інформаційна база та програма переддипломної практики.....	15
5.3. Індивідуальні завдання.....	16
5.4. Навчально-методична література.....	17
6. Оформлення та захист звіту з практики.....	17
7. Методи навчання.....	19
8. Методи, критерії та засоби оцінювання звітів з практики.....	20
Додатки.....	22

ВСТУП

Сучасні умови розвитку економічних відносин та сучасні тенденції трансформації ринку праці України обумовлюють необхідність пошуку такої моделі підготовки фахівців у сфері управління фінансами організації, яка б дозволяла забезпечувати не лише високий рівень теоретичних знань майбутніх спеціалістів, але й розвивала практичні уміння їх застосування. Основою такої моделі має бути ефективна організація самостійної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Тому сьогодні постійно підвищуються вимоги до відповідності рівня підготовки фахівців в закладах вищої освіти вимогам роботодавців, забезпечення конкурентоспроможності сучасних випускників на ринку праці.

Висококваліфікованими фахівцями вважаються спеціалісти, які володіють як глибокими теоретичними знаннями, так й практичними навичками професійної діяльності. Одним із напрямів вирішення цього завдання є практична підготовка майбутніх фахівців. Практика є інструментом, який дозволяє формувати висококваліфікованих спеціалістів, готових до вирішення складних управлінських завдань, адекватних умовам економічного середовища. Саме тому зазначена складова займає одне з важливих місць в сучасній системі підготовки фінансистів. Практична підготовка здобувачів є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми, становить важливу та обов'язкову ланку підготовки до майбутньої діяльності за фахом.

Практична підготовка забезпечує закріплення та розвиток теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі навчання, а також набуття, вдосконалення і розширення компетенцій в роботі за обраною освітньою програмою та спеціальністю; надає здобувачеві первинний досвід професійної діяльності, сприяє формуванню професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень та розв'язання задач, пов'язаних із управлінням сучасними організаціями в реальних соціально-економічних умовах їх функціонування, дає змогу виявити готовність до роботи, оцінити свої сильні та слабкі сторони, а відтак мотивує досамонавчання та саморозвитку.

Переддипломна практика є завершальним етапом підготовки студента до виконання кваліфікаційної роботи магістра, під час якої він виконує самостійне професійно-наукове дослідження, творчо застосовуючи теоретичні знання, набуті під час навчання, для вирішення прикладних задач фінансово-економічного управління.

Матеріали практики складають основу кваліфікаційної роботи магістра; це заключний етап підготовки здобувача вищої освіти до самостійної діяльності за фахом, етап узагальнюючого осмислення набутих знань, умінь та навичок.

Переддипломна практика здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання другого рівня вищої освіти (магістр) за освітньою програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» проводиться у 3-му семестрі, термін проходження переддипломної практики становить 4 тижні (6 кредитів ECTS).

Робоча програма практики є основним навчально-методичним документом для здобувача і керівників практики від навчального закладу та бази практики, який визначає порядок і організацію проведення переддипломної практики здобувачів другого ступеня вищої освіти (магістр) з спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування.

Програма переддипломної практики здобувачів вищої освіти підготовлена відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-УІІ та інших нормативних положень і актів щодо проведення практики у закладах вищої освіти України, ДДМА («Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 05.11.2020 р. протокол №4; «Положення про порядок проведення всіх видів практик здобувачів вищої освіти ДДМА в особливих умовах», затверджено Вченою радою ДДМА від 28.05.20, протокол № 8).

Програма містить загальні відомості щодо організації проходження переддипломної практики і включає: мету і завдання практики; компетентності та заплановані результати переддипломної практики; етапи проходження практики; розподіл функціональних обов'язків при організації та проведенні переддипломної практики; зміст переддипломної практики; оформлення та захист звіту з практики; методи навчання; методи, критерії та засоби оцінювання звітів з практики.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою переддипломної практики є забезпечення взаємозв'язку між науково-теоретичною і практичною підготовкою магістрів, розвиток навичок та вмінь аналітичної, проектно-дослідницької, інноваційної діяльності для вирішення проблем удосконалення фінансового управління діяльністю підприємницьких структур, суб'єктів (організацій, установ) фінансової інфраструктури у сучасних умовах господарювання, суб'єктів реального та фінансового секторів економіки; поглиблення та закріплення теоретичних знань, одержаних в процесі навчання; формування у студентів вміння визначати і вирішувати сучасні наукові і практичні проблеми, планувати и здійснювати науково-дослідницьку діяльність за обраною спеціальністю.

Завдання практики:

- продемонструвати теоретичні знання з обраної теми дослідження та можливості їх практичного застосування в умовах конкретного об'єкта дослідження;
- сформувані вміння здобувати і аналізувати теоретичний та емпіричний матеріал, письмово викладати й обґрунтовувати свої думки;
- самостійно визначати проблему прикладного дослідження, оцінювати дослідницьку ситуацію, розробляти та представляти (презентувати) програму дослідження, вибирати науково-обґрунтовані методи її реалізації, надавати у наглядній формі результати проведеної роботи;
- критично осмислювати специфіку функціонування досліджуваного

підприємства, установи, організації;

- обґрунтовувати механізм та інструменти координації та взаємодії підрозділів підприємств, організацій і установ;

- розвиток у студентів практичних навиків і подальше їх закріплення; налагодження зв'язків з різними сегментами зовнішнього середовища;

- вивчення і участь в розробці організаційно - методичних і нормативно технічних документів для вирішення конкретних завдань щодо фінансової діяльності на місці проходження практики;

- оцінка ефективності формування і використання фінансових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні підприємства (установи, організації);

- аналіз конкретної проблемної області у сфері фінансової діяльності підприємства (установи, організації) в ході виконання індивідуального завдання за фахом;

- аналіз літератури і документальних джерел з метою збору і обробки інформації (для написання магістерської роботи та звіту про практику);

- розробка програми і інструментарію дослідження для науково-дослідної частини завдання на практику;

- розробка пропозицій щодо вдосконалення фінансової діяльності підприємства (установи, організації) та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, що знаходяться у його розпорядженні;

- оволодіти навичками діагностики, моніторингу, управління та консультативної діяльності з актуальних проблем функціонування суб'єктів господарювання, фінансово – кредитних установ, страхових компаній, структур;

- сформувати вміння аналізувати комплексні проблеми, синтезувати нові міждисциплінарні ідеї в межах дослідницького проекту.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Переддипломна практика забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей:

<i>Компетентності відповідно до освітньо-професійної програм</i>	
<i>Інтегральна компетентність (ІК)</i>	
ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.	
<i>Загальні компетентності (ЗК)</i>	<i>Спеціальні (фахові) компетентності (СК)</i>
ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	СК 1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими

<p>ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК 7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті</p> <p>ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p>	<p>інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.</p> <p>СК 2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.</p> <p>СК 3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>СК 4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>СК 5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.</p> <p>СК 6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>СК 7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>СК 8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p> <p>СК 9. Здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p>
---	--

Переддипломна практика забезпечує набуття здобувачами вищої освіти наступних **результатів навчання**:

<i>Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми</i>
<p>ПРН 1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.</p>
<p>ПРН 2. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p>
<p>ПРН 3. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.</p>
<p>ПРН 4. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.</p>

ПРН 5. Вільно спілкуватися іноземною мовою усно і письмово з професійних та наукових питань, презентувати і обговорювати результати досліджень.
ПРН 6. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.
ПРН 7. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності
ПРН 8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.
ПРН 9. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
ПРН 10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
ПРН 11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.
ПРН 12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.
ПРН 13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

Співвідношення компетентностей із програмними результатами навчання

<i>Компетентності</i>	<i>Програмні результати навчання</i>												
	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 5	ПРН 6	ПРН 7	ПРН 8	ПРН 9	ПРН 10	ПРН 11	ПРН 12	ПРН 13
ІК	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЗК 1	+		+							+			
ЗК 4				+					+		+		
ЗК 6					+	+			+				
ЗК 7									+				
ЗК 8					+								
ЗК 9							+						+
СК 1	+	+											
СК 2		+	+							+			
СК 3							+		+		+	+	
СК 4			+					+			+	+	
СК 5					+				+				+
СК 6			+							+	+		
СК 7				+						+			
СК 8									+				

СК 9					+				+	+			
------	--	--	--	--	---	--	--	--	---	---	--	--	--

У результаті проходження практики здобувач повинен

знати:

- організаційно-правові основи діяльності суб'єкта підприємництва, структуру витрат на виробництво;
- загальну систему організації фінансових процесів на об'єкті практики, основні види діяльності бази практики;
- нагальні проблеми діяльності, його сильні та слабкі сторони, а також конкурентні позиції об'єкту проходження практики;
- особливості організації і основні показники операційної діяльності та фінансово- економічний стан об'єкту проходження практики;
- особливості стратегічного управління об'єкту проходження практики і рівень його конкурентоспроможності;
- методику розрахунків основних показників виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства, його фінансового стану;
- характеристики асортименту, якості та конкурентоспроможності
- методику обґрунтування інвестиційних проектів та джерел їх фінансування.

вміти:

- виконати розрахунок і аналіз показників роботи об'єкта і пояснити причини, що впливають на їх зміни;
- аналізувати показники закупки та реалізації товарів;
- аналізувати дані за структурою і показниками раціональності асортименту, розробляти пропозиції з їх удосконалення;
- оцінювати конкурентоспроможність товарів, що реалізуються підприємством, організацією, установою;
- розрахувати ефективність використання власних і позикових грошових коштів, інвестиційної діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур;
- підібрати необхідний матеріал для рекомендаційної частини випускної кваліфікаційної роботи.
- аналізувати фінансову ситуацію на підприємстві (установі, організації), давати оцінку використовуваним методам управління фінансами, методам мобілізації фінансових ресурсів підприємства, стану фінансового контролю;
- використовувати інформаційні технології для вирішення фінансових задач;
- аналізувати головні напрямки та зміст операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства;
- орієнтуватися в аналітичних матеріалах учасників ринкових відносин: власників, кредиторів, постачальників, покупців;

- розробляти пропозиції щодо удосконалення фінансової роботи на підприємстві (установі, організації) з урахуванням ринкової кон'юнктури;
- користуватися науковою і спеціальною літературою, вміти аналізувати і узагальнювати отриману інформацію і використовувати її для вдосконалення фінансової діяльності підприємства (установи, організації);
- використовувати наукові концепції і визначати галузі застосування економіко-математичних методів для вирішення комплексних проблем фінансової діяльності підприємства (установи, організації).

опанувати навичками:

- проводити аналітико-дослідницьку роботу, що забезпечує об'єктивну оцінку стану фінансової та управлінської діяльності об'єкту проходження практики;
- застосовувати загально визнані методики аналізу показників об'єкту проходження практики, представлені у навчальній та спеціальній літературі, нормативних документах, тощо;
- коректно використовувати джерела економічної інформації, підкріплюючи ними власні дослідження і розрахунки;
- максимально конкретизувати дію факторів різного рівня, які впливають на результати фінансову та управлінську діяльність об'єкту проходження практики;
- порівнювати стан справ на об'єкті проходження практики з середньоринковими показниками ефективності, найкращими вітчизняними та закордонними практиками.
- використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.
- знати основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.
- відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.
- вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.
- здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
- застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.
- обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

3. ЕТАПИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Перед початком практики здобувачі вищої освіти одержують на кафедрі фінансів, банківської справи та підприємництва бланки направлення, індивідуальне завдання, а також програму практики. Формування індивідуального завдання щодо проходження практики та очікуваних результатів здійснює керівник практики та магістерської роботи відповідно до теми випускної роботи магістра.

Керівництво практикою здійснюють викладач академії та спеціаліст від підприємства - бази практики. Графік проходження практики визначається на кожному підприємстві спільно керівниками від бази практики та академії. Безпосередньо перед початком практики студент має на базі практики пройти інструктаж з техніки безпеки.

Практика проводиться у колективній та індивідуальній формах, які тісно пов'язані і доповнюють одна одну. Колективна форма передбачає консультації, бесіди зі спеціалістами, екскурсії тощо. Індивідуальна форма - це безпосереднє вивчення питань програми переддипломної практики, виконання відповідних розрахунків, проведення досліджень, необхідних для підготовки звіту з практики і написання випускної роботи.

Базами переддипломної практики для здобувачів вищої освіти другого освітнього рівня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» є фінансові підрозділи (бухгалтерські, планові служби) підприємств, бюджетних організацій та установ, банків, страхових компаній, інших суб'єктів господарювання, з якими заклад освіти уклав договори.

Здобувачі можуть самостійно (за погодженням з керівництвом Академії) підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання після укладення відповідного договору, або отримання бланка згоди підприємства, установи, організації про надання місця проходження практики із зазначенням терміну і можливості проведення практики відповідно до вимог даної програми.

Згідно з навчальним планом, переддипломна практика студентів денної форми навчання, які навчаються за другим рівнем освіти - магістр, проводиться у 3 семестрі. Загальна тривалість практики за навчальним планом - 4 тижні. Календарний графік проходження переддипломної практики відповідає навчальному плану. Рекомендований графік проходження переддипломної практики та розподіл завдань з практики за заліковими модулями надано у табл.1.

Завдання на практику відповідає Темі кваліфікаційної роботи магістра

повинна бути індивідуалізована і пов'язана з особливостями операційної, інвестиційної та фінансової діяльності за місцем проходження практики.

Порядок проходження практики розробляється керівником випускної роботи. При розподілі часу практики передбачається робота у відділах підприємства для збору матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи. Здобувач може присвятити частину часу, відведеного на переддипломну практику, вивченню функцій працівників зазначених вище відділів.

Таблиця 1

Розподіл завдань з практики за заліковими модулями

Модуль	Короткий зміст модулю	Кільк. год.	Форми контролю
Змістовий модуль 1.	Інструктивна нарада і вручення документів для проходження практики на кафедрі. Оформлення на базі практики. Проходження інструктажу на базі практики. Дослідження специфіки діяльності бази практики. Вивчення питань діяльності бази практики, виходячи зі змісту дослідження згідно з програмою практики (<i>очно або дистанційно</i>)	50	Перевірка щоденника
Змістовий модуль 2.	Збір, обробка і аналіз економічних показників діяльності бази практики. Аналіз діяльності бази практики. Виконання індивідуального завдання.	50	Розділи звіту. Індивідуальне завдання.
Змістовий модуль 3.	Надання рекомендацій щодо удосконалення фінансово-господарської діяльності бази практики.	60	Розділи звіту. Індивідуальне завдання.
Підсумковий контроль	Оформлення звіту, щоденника та інших документів щодо практики. Захист звіту з практики (<i>очно або дистанційно</i>)	20	Оформлений звіт, щоденник
Усього годин		180	

Крім цього, здобувач може надати посильну допомогу своєму керівнику від підприємства у виконанні розрахунків, підготовці планових і звітних документів, в вирішенні фінансових та інших прикладних завдань. Якщо представиться можливість, здобувач може працювати на штатній посаді (з оплатою або без оплати), що є більш доцільним у порівнянні з проходженням практики дублером.

Під час проходження практики здобувач вищої освіти збирає і вивчає планові та звітні матеріали підприємства (організації, установи) відповідно до теми випускної роботи, здійснює їх первинну обробку.

Робота здобувача повинна бути організована таким чином, щоб за час проходження практики були узагальнені, систематизовані та проаналізовані зібрані матеріали щодо організаційно-економічної характеристики об'єкта дослідження та аналітичної частини випускної роботи, визначені основні питання, які складають зміст дослідницької частини, дана оцінка ефективності заходів, що пропонуються.

За декілька днів до закінчення практики студент складає письмовий звіт з практики, в якому відбиваються всі зібрані матеріали, виконані розрахунки.

Керівник практики від підприємства дає оцінку підсумкам практики і письмовий відгук, який завіряється печаткою підприємства.

4. РОЗПОДІЛ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОBOB'ЯЗКІВ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

В організації та проведенні практики студентів беруть участь ректорат в особі відділу практики, деканат факультету економіки і менеджменту, випускаюча кафедра «Фінанси, банківська справа та підприємництво», керівники практики від бази практики.

Обов'язки відділу практики:

- укладає договір з підприємствами (установами, організаціями) - базами практики;
- стежить за наявністю і забезпеченням робочою програмою практики;
- подає на затвердження накази про направлення студентів на практику;
- бере участь у загальних зборах студентів, інструктажах із практики;
- здійснює контроль за організацією і керівництвом практикою з боку кафедри;
- аналізує звіти кафедри про результати практики і виносить їх на розгляд і обговорення вченої ради академії і ректорату.

Обов'язки деканату:

- допомагає у підготовці необхідної документації;
- розглядає у деканаті, на вченій раді факультету і методичній раді факультету результати проходження практики.

Безпосереднє керівництво практикою студентів здійснюють кафедра і підприємство (організація, установа) - база практики.

Обов'язки керівника практики від академії:

- повинен своєчасно видати студентам програму практики і направлення, провести загальний інструктаж;
- надавати консультації студентам з питань програми практики, підготовки звіту і магістерської роботи;
- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечити високу якість її проходження згідно з програмою;
- перевіряти виконання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку, відвідування практики, процесу підготовки звіту і магістерської роботи; здійснювати оперативний контроль виконання студентами робочої програми і календарного плану шляхом відвідування баз практики, проводити консультацій, перевірки оформлення результатів практики (звіту);
- перевіряти звіти з переддипломної практики і брати участь у їх захисті у складі комісії;

- інформувати кафедру про хід практики, підготовку звіту і магістерської роботи;
- обговорювати на засіданнях кафедри результати звітів керівників практики;
- аналізувати бази практики і їхню відповідність пропонованим вимогам вищої ніколи;
- скласти звіт за підсумками практики і представити його в відділ практики.

Обов'язки керівника практики від підприємства, установи, організації:

- повинен прийняти студентів на практику згідно з календарним планом та забезпечити практикантів робочим місцем;
- створити студентам необхідні умови для проходження практики, надати можливість користуватись економічною, бухгалтерською, фінансовою та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики, підготовки звіту з переддипломної практики та магістерської роботи;
- здійснювати методичне керівництво практикою і надавати консультаційну допомогу студентам;
- організувати облік роботи студента і здійснювати спостереження за трудовою дисципліною;
- організувати інструктаж з техніки безпеки;
- керувати роботою студентів на всіх етапах практики відповідно до календарного графіка, програмою і контролювати своєчасне оформлення результатів практики;
- залучати студентів до науково-дослідної, раціоналізаторської роботи і громадського життя підприємства (організації, установи);
- інформувати кафедру про хід проходження практики;
- надати висновок і оцінку якості проведеної студентом практики в щоденнику.

Обов'язки здобувача вищої освіти:

- повинен дотримуватись внутрішнього трудового розпорядку підприємства, на якому проходить практику;
- суворо дотримуватись правил охорони праці і техніки безпеки;
- до початку практики знайомиться з програмою практики, змістом і методикою виконання майбутніх обов'язків;
- узгодити з керівником від бази практики графік проходження практики, своєчасно і якісно виконувати всі завдання, що передбачаються програмою практики, вчасно заповнювати щоденник практики;
- в разі необхідності, надавати практичну допомогу фахівцям бази практики в межах відведеного на практику часу і при умові, що це не буде заважати виконанню навчальних завдань;
- зібрати та проаналізувати матеріали для магістерської роботи відповідно до індивідуального завдання;
- скласти та оформити звіт з практики під час її проходження і захистити його у встановлений навчальним планом термін;

- нести відповідальність за виконану роботу і достовірність всіх даних, зібраних для магістерської роботи (наукового дослідження) та наведених у щоденнику і звіті про проходження переддипломної практики;

- завчасно (до визначення дати захисту звіту) представити на кафедру фінансів, банківської справи та підприємництва (керівнику магістерської роботи) та здати на перевірку керівникові переддипломної практики від академії звіт та характеристику керівника від підприємства-бази практики;

- у визначений кафедрою час з'явитися для захисту свого звіту про проходження переддипломної практики (у разі успішного захисту студент отримує відповідну оцінку та має право бути допущеним до виконання випускної кваліфікаційної роботи (магістерської роботи)).

5. ЗМІСТ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

5.1 Основні положення

Для всіх без винятку баз практики на її початку необхідно: оформити необхідні документи у відділі кадрів чи відділі підготовки персоналу підприємства - бази практики; пройти інструктаж з техніки безпеки, охорони праці і правил пожежної безпеки; скласти графік проходження практики.

Зміст переддипломної практики обумовлюється відповідним стандартом освіти, типом підприємства, темою випускної роботи магістра.

Здобувачі, які виконують випускну магістерську роботу, повинні обґрунтувати актуальність вибраної економічної проблеми і охарактеризувати об'єкт (галузь, об'єднання, групу підприємств, підприємство, торговельне підприємство, цех і ін.), стосовно до якого вона розглядається.

У період практики студенти повинні виконати аналіз наукової інформації, вивчити літературні джерела з проблеми, вітчизняний і зарубіжний виробничий досвід у відповідній галузі, зробити критичний аналіз стану питання і напряму дослідження.

На практиці здобувач збирає інформацію (виробничу, фінансово-економічну, екологічну) з проблеми дослідження, виконує попередню обробку даних, оцінює позитивні і негативні сторони проблеми, що аналізується.

Особливу увагу під час проходження практики необхідно звернути на ознайомлення з методичним забезпеченням планово-аналітичної діяльності підприємства. Зокрема, здобувач повинен (в залежності від теми дослідження) вивчити:

- методики, що застосовуються на об'єкті для аналізу показників операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, програмне забезпечення;
- методики стратегічного планування (розробки плану розвитку об'єкта на довгостроковий період, розробки організаційних, технічних і фінансових заходів для підвищення ефективності діяльності);
- інвестиційну діяльність, джерела фінансування (власні і позикові кошти, ефективність використання капіталу), короткострокове і довгострокове фінансування;

- методику визначення технічного рівня виробництва і порівняння з кращими вітчизняними і зарубіжними показниками;
- методику ціноутворення, систему приплат і знижок за якість і інші параметри продукції.

Необхідно зібрати початкову інформацію для встановлення кількісної і якісної залежності економічних явищ і показників, використання економіко - математичних методів та моделей.

5.2 Інформаційна база та програма переддипломної практики

Джерелами інформації для проведення аналізу (оцінювання) результатів підприємницької діяльності підприємства (фірми), підготовки звіту з практики, написання випускної роботи є Статут підприємства, Положення про функціональні підрозділи, посадові інструкції фахівців, форми фінансової і статистичної звітності, а також плани і звіти про результативність різних напрямків виробничої та фінансової діяльності, дані оперативного статистичного та бухгалтерського обліку, прайс -листи підприємства, каталоги, буклети, які відображають асортимент продукції, що реалізується, технологічні карти, опитування і спостереження на робочих місцях, інша оперативна та періодична документація.

При цьому важливо використовувати набуті в академії знання зі статистики, економічного аналізу, бухгалтерського обліку, економіки та фінансів підприємства, економічного управління підприємством, управління торговельною діяльністю, організації біржової діяльності, стратегічного управління підприємством, менеджменту, маркетингу тощо.

Збираючи та опрацьовуючи матеріал, необхідно визначити, що нового з'явилося у практиці господарювання в даній галузі, вивчити передовий досвід, нормативні документи. З урахуванням цих матеріалів формується оцінка діяльності підприємства, з'ясовуються шляхи та обґрунтовуються конкретні заходи щодо підвищення ефективності його функціонування й розвитку.

Програма переддипломної практики

у фінансових відділах підприємств

Під час проходження практики основна увага приділяється фінансовим аспектам діяльності підприємства. Вивчаються (*очно або дистанційно*) установчі документи, фінансова звітність підприємства, інвестиційні проекти, контракти, платіжні документи та інша документація з господарської діяльності, яка містить інформацію, необхідну для виконання програми практики та індивідуального завдання.

На *першому етапі* проходження практики студент має ознайомитись із специфікою фінансової діяльності підприємства, його організаційною структурою, станом управління діяльністю підприємства загалом.

- Результатом даної роботи має стати відображення у звіті про практику таких питань:

- характеристика статусу підприємства (термін створення, форма власності, організаційно- правова форма господарювання, ступінь самостійності, сфера діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства тощо);

- характеристика господарської діяльності (спеціалізація підприємства, основні види діяльності, інші види діяльності);

- обсяг та повнота формування статутного капіталу;

- організація управління діяльністю підприємства (організаційна структура управління підприємством, організація фінансової роботи на підприємстві, аналіз основних функцій, що покладені на фінансову службу, її взаємозв'язок з іншими структурними підрозділами в процесі виконання функціональних завдань);

- аналіз методичного забезпечення фінансової роботи. Характеристика інструктивних, нормативних та методичних матеріалів, які використовуються фінансовою службою підприємства.

На *другому етапі* необхідно дати оцінку використуваним на підприємстві методам управління фінансами, фінансового планування й економічного стимулювання.

- Результатом даної роботи має стати відображення у звіті про практику таких питань:

- оцінка методів мобілізації фінансових ресурсів підприємства;

- оцінка методів, що використовуються в процесі аналізу фінансових показників і обґрунтування їх планових значень, характеристика рівня програмного забезпечення виконання зазначених робіт;

- оцінка реальності розроблених фінансових планів підприємства та внесення пропозицій з удосконалення методики поточного і оперативного фінансового планування з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень;

- оцінка методів фінансового контролю, які використовуються на підприємстві й внесення пропозицій з удосконалення організації фінансового контролю.

На *третьому етапі* необхідно провести аналіз окремих напрямків діяльності підприємства і зробити оцінку фінансового стану підприємства. Результатом даної роботи має стати відображення у звіті про практику таких питань:

- аналіз результатів господарської діяльності підприємства на основі форм річної фінансової та статистичної звітності;

- оцінка обсягів та динаміки найважливіших показників: обсяги та структура виробництва продукції (товарів, робіт, послуг); обсяги та склад основних засобів, обсяги та швидкість обороту товарно-матеріальних запасів, обсяги виручки від реалізації, валового прибутку, обсяги та склад операційних витрат, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування та його складові, обсяги чистого прибутку і напрями його використання;

- аналіз стану грошових розрахунків підприємства;
- аналіз показників інвестиційної діяльності підприємства (обсяг та структура інвестицій, джерела фінансування інвестиційної діяльності);
- оцінка фінансового стану підприємства на основі аналізу показників платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності.

На **заключному етапі** студент повинен розробити конкретні та обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення окремого напрямку (напрямів) фінансової роботи підприємства, внести рекомендації для прийняття рішень в сфері організації фінансової діяльності підприємства, виявити резерви поліпшення фінансового стану підприємства. Пропозиції можуть бути спрямовані як на удосконалення існуючих функціональних напрямів діяльності підприємства, так і передбачати принципові нововведення (впровадження нових методів управління фінансами, вдосконалення методики фінансового планування, здійснення реального чи фінансового інвестування та ін.).

Розробка пропозицій повинна ґрунтуватися на виявлених проблемах організації фінансової роботи підприємства, наявних резервах збільшення фінансових ресурсів та їх ефективного використання, вивченні вітчизняного та закордонного досвіду підприємств аналогічного та споріднених видів економічної діяльності. У звіті про практику необхідно зробити обґрунтування доцільності застосування пропозиції та очікувані результати від її реалізації, в тому числі розрахунок економічного ефекту, якщо характер внесених пропозицій дає можливість його розрахувати.

у банківських установах

Висвітлення матеріалу звіту про проходження переддипломної виробничої практики необхідно подати у наступному порядку:

1. Організація економічного аналізу діяльності банку. Необхідно коротко розкрити питання: місце і роль банку в системі ринкової інфраструктури; історія становлення та розвитку, правова форма та загальна організаційна структура банку (банківської установи), функції основних підрозділів; склад клієнтури і види послуг, які надаються; система стратегічного планування в банку, місія та стратегічні цілі банку.

Додатки: схема організаційної структури банку (банківської установи); схема структури управління банку (банківської установи); механізм і рівні планування діяльності банку.

2. Інформаційна база аналізу діяльності банку. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту в банку. Показники, що формуються із зовнішніх джерел інформації. Показники, що характеризують загальноекономічний розвиток країни. Показники, що характеризують кон'юнктуру ринку банківських послуг. Показники, що характеризують діяльність контрагентів та конкурентів. Показники, що формуються із внутрішніх джерел інформації. Показники фінансового обліку банку. Показники управлінського обліку банку. Нормативно-довідкові показники.

Перевірка достовірності джерел інформації.

Додатки: Фінансова звітність банку за три роки: баланс; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про зміни у капіталі.

3. *Управління ресурсами банку (капіталом у банку).* Капітал банку: структура та функції. Джерела формування та механізм поповнення капіталу банками України. Зовнішні джерела поповнення капіталу банку. Статутний капітал, порядок його формування та використання. Оцінка та аналіз ефективності акцій банку. Внутрішні джерела поповнення капіталу банку. Фонди та загальні резерви банку, що формуються із прибутку, порядок їх формування та використання. Політика формування капіталу банку. Фактори, що впливають на розмір капіталу, необхідний банку. Пропозиції щодо вдосконалення системи управління капіталом банку.

Додатки: Табличний та графічний матеріал за результатами аналізу:

- пасиву балансу банку (структура, зміни, визначення впливу факторів);
- динаміки обсягу капіталу банку; оцінка відповідності темпів зростання капіталу банку темпам зростання його активів, кредитного портфелю та портфелю цінних паперів;
- динаміки питомої ваги капіталу банку в загальному обсязі ресурсів банку;
- ефективності використання капіталу банку.

4. *Формування ресурсів банку з депозитних та недепозитних джерел.* Сутність менеджменту зобов'язань банку, його цілі і завдання. Види депозитів, що пропонують банки, їх характеристика та класифікація. Оптимальна структура депозитів банку. Депозитна політика банку: сутність та значення. Складові та процедура розробки депозитної політики. Цінові методи управління залученням коштів. Процентні ставки за різними видами депозитів. Сутність нецінових методів управління. Впровадження нових видів депозитів як засіб розширення депозитної бази. Механізм залучення ресурсів з недепозитних джерел. Визначення вартості

ресурсів, залучених з не депозитних джерел. Фактори, що впливають на вибір недепозитного джерела коштів. Пропозиції щодо вдосконалення системи управління зобов'язаннями банку.

Додатки: Табличний та графічний матеріал за результатами аналізу:

- динаміки загального обсягу зобов'язань банку;
- відповідності динаміки зобов'язань банку темпам зростання капіталу, активів, обсягам кредитної та інвестиційної діяльності;
- динаміки питомої ваги окремих складових зобов'язань банку
- співвідношення складових зобов'язань банку за строками залучення ресурсів та оцінки їх відповідності строкам розміщення в активи;
- використання міжбанківського кредиту у формуванні ресурсів банку;
- емісії банком цінних паперів власного боргу;
- складу основних вкладників та кредиторів банку та визначення їх впливу на стабільність ресурсної бази банку;

- ефективності використання ресурсів банку в цілому та за окремими складовими.

5. Розміщення ресурсів в активи банку та управління ними.

Аналіз структури активів банку та визначення шляхів її оптимізації.

Управління кредитним портфелем: мета, суб'єкти та об'єкти. Розробка кредитної політики та техніки надання кредитів. Фактори, що свідчать про ризиковану кредитну політику банку.

Внутрішні положення про кредитування як основа управління кредитним портфелем. Основні складові елементи внутрішнього положення про кредитування. Управління процесом кредитування юридичних осіб. Розробка методики визначення кредитоспроможності юридичних осіб. Розробка кредитного договору. Встановлення вимог до забезпечення за кредитами. Ціноутворення банківських кредитів. Споживче та іпотечне кредитування. Розробка методики оцінки кредитоспроможності фізичних осіб. Бальна система оцінки заявок на споживчі кредити (кредитний скорин). Процентні ставки та інші умови споживчих кредитів. Управління проблемними кредитами. Фактори, що свідчать про появу проблемного кредиту. Методика раннього виявлення та реагування на появу проблемних кредитів. Розробка комплексу заходів з погашення проблемної заборгованості. Пропозиції щодо вдосконалення системи управління кредитним портфелем банку.

Додатки: Табличний та графічний матеріал за результатами аналізу:

- структури активів банку (структура, зміни, визначення впливу факторів);
- обсягу кредитного портфелю банку та його динаміки;
- відповідності темпів зростання кредитного портфелю банку темпам зростання активів та капіталу;
- динаміки питомої ваги кредитного портфелю в загальному обсязі активів;
- структури кредитного портфелю в галузевому та регіональному розрізі, розрізі видів та форм кредиту, позичальників та ін.
- якості кредитного портфелю з поглибленим аналізом проблемної заборгованості;
- достатності резервів, що сформовані для покриття кредитних ризиків;
- доходності та прибутковості кредитного портфелю банку.

Управління інвестиційним портфелем банку: інвестиційний портфель банку: його структура, функції та основні характеристики. Інвестиційна політика банку: сутність та значення. Основні засади формування портфеля цінних паперів банку. Оцінка інвестиційних якостей окремих видів фінансових інструментів. Оптимізація портфеля, спрямована на зниження рівня його ризику при заданому рівні прибутковості. Моніторинг портфеля. Основні

методи управління портфелем цінних паперів. Пропозиції щодо вдосконалення системи управління портфелем цінних паперів банку.

Додатки: Табличний та графічний матеріал за результатами аналізу:

- обсягу інвестування в цінні папери, темпів зміни обсягу портфелю цінних паперів, зміни питомої ваги портфелю цінних паперів в активах банку;
- складу, структури портфелю цінних паперів за конкретними фінансовими інструментами та їх динаміки;
- доходності окремих цінних паперів та портфелю цінних паперів в цілому. Узагальнююча оцінка фінансового стану банку

Оцінка ефективності діяльності банку: загальна технологія формування прибутку банку. Механізм управління процесом формування прибутку банку. Доходи, витрати банку, їх склад та аналіз. Управління доходами та витратами банку. Визначення основних факторів, що впливають на прибутковість банківської діяльності. Контроль за формуванням прибутку кредитної організації. Управління процесом використання прибутку банку. Стратегічна та тактична мета управління розподілом прибутку. Сутність та принципи розподілу прибутку, фактори, що впливають на розподіл прибутку. Аналіз прибутковості банківської установи. Пропозиції щодо вдосконалення системи управління прибутком банку.

Додатки: Табличний та графічний матеріал за результатами аналізу:

- обсягу доходів та витрат банку та їх динаміки;
- відповідності темпів зростання доходів/витрат банку темпам зростання активів/зобов'язань банку;
- динаміки питомої ваги окремих складових доходів/витрат банку;
- рівномірності формування доходів/витрат банку;
- структури доходів/витрат банку;
- співставлення чистого та валового доходів банку в періоді, що аналізується.

- основних факторів, які впливають на зміну суми доходів/витрат банку.

- коефіцієнтів доходності та витратності діяльності банку;
- структури та динаміки прибутку банку;
- показників рентабельності банку;
- показників, що характеризують ділову активність банку
- основних факторів, які впливають на зміну суми прибутку банку.

Оцінка фінансової стійкості банку. Поняття фінансової стійкості банку та підходи до її визначення. Показники, що характеризують фінансову стійкість банку, алгоритм їх розрахунку та економічний зміст. Основні підходи до визначення поняття «достатність капіталу банку». Показники, що характеризують достатність капіталу банку, алгоритм їх розрахунку та економічний зміст. Нормативи капіталу, встановлені НБУ. Поняття ліквідності банку та її функції. Необхідна величина та форма ліквідних активів. Порядок розрахунку потреби банку в ліквідних коштах. Основні показники, що характеризують ліквідний стан банку. Нормативи ліквідності банків,

встановлені НБУ. Механізм прийняття управлінських рішень за результатами визначення потреби банку в ліквідних коштах. Висновки за результатами аналізу фінансового стану банку.

В додатки: студентом під час проходження виробничої практики, за базою проходження, необхідно розрахувати інтегральний показник фінансової стійкості банку. Розрахунок даних повинен бути за три роки, або щоквартально за один рік.

в страхових компаніях

Під час проходження магістерської практики в страхових компаніях (*очно або дистанційно*) студент повинен:

- ознайомитися з історією розвитку компанії, її організаційно-правовою формою й функціональною структурою, порядком взаємодії з відособленими підрозділами (філіями).
- оцінити місце компанії у загальному рейтингу страховиків України за основними показниками: розмір статутного капіталу, активи, отримані премії, страхові виплати і т.п.
- визначити фактори зовнішнього середовища, що впливають на результати роботи страхової компанії.
- виявити основні проблеми функціонування страхової компанії.
- оцінити наслідки впливу проблем на розвиток страхової компанії.
- зібрати необхідний матеріал для написання магістерської роботи й обґрунтувати напрямки подальшого розвитку компанії в аспекті вибраної теми роботи.

Магістерська практика у страхових компаніях умовно розділена на три блоки, у кожному з яких виконуються конкретні завдання.

Блок 1. «Страховий менеджмент»

- скласти «портрет» страхової компанії, використовуючи інформацію про історію й місії компанії, організаційну структуру управління, організаційно-правову форму, основні види діяльності, чисельність персоналу, регіональну мережу.
- установити місце компанії в рейтингу по показниках: статутного капіталу, активів, страхових резервів, зобов'язань, премій і виплат. порівняти становище компанії за два роки.

Блок 2. «Стратегія розвитку»

- вивчити особливості формування й реалізації стратегії розвитку страховика.
- скласти таблицю факторів зовнішнього середовища, що впливають на роботу компанії й вказати характер впливу й очікувані наслідки.
- скласти таблицю основних проблем у роботі компанії й можливих шляхів їх вирішення.

Блок 3. «Управління портфелем компанії»

- провести аналіз структури і якості портфеля на основі порівняння показників премій і виплат у розрізі видів страхування. запропонувати для

компанії методи збалансування страхового портфеля.

- вивчити управління системою продажів страхових послуг компанії.
- розглянути політику перестраховування, яку застосовує компанія.

5.3 Індивідуальні завдання

У період переддипломної практики студент, що виконує випускну роботу, повинен провести дослідження відповідно до індивідуального завдання, що видається керівником практики від академії.

Як індивідуальне завдання може бути запропонована поглиблена розробка одного або декількох найбільш важливих питань для обґрунтування заходів, що намічаються у дослідницькій та рекомендаційній частинах роботи.

Роботу по виконанню досліджень студент проводить на підприємстві, а завершує і узагальнює результати дослідження під час дипломного проектування.

Обґрунтовані пропозиції і розрахунки у вибраному напрямі студент повинен оформити у вигляді статті або наукової доповіді і представити на конференції студентського наукового товариства або на науковій конференції.

Наукове дослідження необхідно виконувати із застосуванням економіко-математичних методів і комп'ютерної техніки.

5.4 Навчально-методична література

Для виконання програми практики кожний здобувач має право користуватися бібліотекою бази практики, використати матеріали, економічних служб підприємства, проектного, техніко-виробничого відділів підприємства, науково-дослідницької лабораторії, має ознайомитися з періодичною і іншою літературою, яка відсутня в академії, але є на базі практики, нормативними матеріалами, описами, сертифікатами якості, технологічними інструкціями та ін.

Для виконання програми практики студенту необхідно заздалегідь ознайомитися з навчальними посібниками, виданими викладачами кафедри і що є в академії, а також іншою літературою за темою випускної кваліфікаційної роботи.

6. ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Після завершення виробничої переддипломної практики студент подає на кафедру безпосередньо своєму керівникові таку документацію для перевірки:

- щоденник студента по практиці (Додаток Б);
- звіт про проходження практики від початку (дата) до її завершення (дата) за поданою формою відповідно до календарного графіка проходження практики й додаткових вказівок керівників практики від вищого навчального закладу та від підприємства, завірених на титульній сторінці підписом

керівника практики від підприємства і печаткою підприємства-бази практики (Додаток А);

- підписану і завірену керівником установи, де проводилася практика, розгорнуту характеристику студента-практиканта і виконаних ним видів робіт із зазначенням рівня їх виконання.

Звіт є важливим етапом підготовки магістерської роботи, розробки її аналітичної і рекомендаційної частини. Тому зміст звіту повинен бути логічно пов'язаний з проблематикою, що лежить в основі магістерської роботи.

Зміст повинен мати певну логічну побудову, послідовність і завершеність розгляду відповідного кола питань. Структура, зміст, співвідношення його розділів визначаються обраною темою магістерської роботи і напрямками дослідження. Структура, зміст звіту, співвідношення його розділів визначаються затвердженою темою магістерського дослідження, змістом переддипломної практики й особливостями її бази.

Орієнтовна структура звіту.

ВСТУП. Чітко формулюється мета та завдання переддипломної практики, визначається об'єкт дослідження, методи й інформаційна база дослідження (до 2 - 3 сторінок).

РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика підприємства - бази практики (історична довідка, повна назва підприємства, галузева належність, форма власності, організаційна структура, основні види продукції, що виробляється, виконувані послуги, загальна чисельність персоналу, динаміка основних показників діяльності підприємства) (до 10 стор.).

РОЗДІЛ 2. Опис та аналітична оцінка підприємницької діяльності об'єкта (підприємства, цеху, фірми) згідно з переліком вихідної інформації для виконання випускної кваліфікаційної роботи (до 25 стор.).

РОЗДІЛ 3. Пропозиції та практичні рекомендації щодо підвищення ефективності фінансово-виробничої діяльності підприємства (організації, установи) - бази практики. Характер і зміст заходів, що пропонуються, мають базуватися на аналітичних і прогностичних оцінках функціонування та розвитку об'єкта дослідження, ретельних техніко-економічних розрахунках (10-12 стор.).

ВИСНОВКИ. Стисло формулюються головні висновки та практичні рекомендації щодо ступеня досягнення мети і виконання поставлених у роботі завдань (до 2 - 3 стор.).

ДОДАТКИ вміщують матеріал, який:

- є необхідним для повноти представлення результатів роботи, але включення його до основної частини звіту може змінити впорядковане і логічне уявлення про роботу;

- не може бути послідовно розміщений в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення.

Це, як правило, такі матеріали:

- баланс підприємства, банку, організації і звіт про фінансові результати за останні три роки;

- план виробничо-господарської діяльності об'єкту практики чи його підрозділу на звітний та минулі періоди часу;
- річний або кварталний звіт за підсумками виробничо-господарської діяльності об'єкту практики чи його підрозділів за відповідні періоди;
- статут об'єкту практики установчий договір і інші документи, що засвідчують його правовий статус (свідоцтва, сертифікати, патенти, тощо);
- посадові інструкції спеціалістів;
- плани (стратегічний бізнес-план, інвестиційний план, тощо),
- інші матеріали, що надають можливість більш змістовно висвітлити зміст практики і набуті навички, а також наочний матеріал (рисунок, схеми, графіки, фотографії, дискети тощо).

До звіту включаються: титульний аркуш (Додаток А), щоденник практики (Додаток Б), зміст, де зазначаються назви усіх розділів і підрозділів звіту, список використаних джерел, додатки.

Вимоги щодо оформлення звіту з переддипломної практики ідентичні вимогам щодо оформлення наукових робіт згідно з ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»; ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»; ДСТУ 3582-97 «Інформація та документація. Скорочення в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила».

Підсумки практики підводяться в процесі здачі студентом диференційованого заліку комісії, призначеній завідувачем кафедри фінансів.

Диференційована оцінка з практики враховується нарівні з іншими оцінками, які характеризують успішність студента. Результати складання заліків з практики заносяться в залікову відомість і проставляються в заліковій книжці студента. Студент, який не виконав програму практики і отримав незадовільну оцінку при складанні заліку відраховується з академії. Керівник практики інформує адміністрацію академії про фактичні терміни початку і закінчення практики, склад груп студентів, що пройшли практику, їх дисципліну, стан охорони праці на базі практики і з інших питань організації і проведення переддипломної практики.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

(«Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 05.11.2020 р. протокол №4; «Положення про навчальний дистанційний курс і організацію навчального процесу за заочною (заочно-дистанційною) формою в системі Moodle DDMA у ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 23.02.2017 р. протокол №6).

В процесі проходження практики використовуються наступні методи навчання:

МН 1. Студентоцентроване навчання – розширення автономії здобувача, здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що

передбачає нові підходи до навчання з метою розвитку особистості здобувача з урахуванням його ціннісних орієнтацій.

МН 2. Репродуктивний метод – навчання здобувачів організовується за допомогою практичних вправ та робіт, різних форм самоконтролю, що сприяє формуванню знань, навичок і вмінь у здобувачів, основних розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення тощо).

МН 5. Евристичний метод – під керівництвом викладача або на основі евристичних вказівок здобувачі активно намагаються знайти рішення висунутих у навчанні, або сформульованих самостійно, пізнавальних завдань, що дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях та контрольних точках.

МН 7. Дослідницький метод, зокрема з проведенням презентацій – здобувачі аналізують лекційний матеріал під керівництвом викладача, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження, виконують інші дії пошукового характеру, вчаться самостійно проводити дослідницький процес, ставити завдання, цілі, обґрунтовувати, вирішувати завдання, що сприятиме в майбутньому успішному виконанню кваліфікаційної роботи магістра.

МН 9. Метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв’язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі Moodle.

МН 13. Практична підготовка та консультації з викладачами й керівником практики від бази практики та ЗВО, самонавчання та самостійна робота з виконання індивідуального завдання практики, підготовка звіту про проходження практики.

8. МЕТОДИ, КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

(«Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 05.11.2020 р. протокол №4; «Положення про навчальний дистанційний курс і організацію навчального процесу за заочною (заочно-дистанційною) формою в системі Moodle DDMA у ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 23.02.2017 р. протокол №6).

В процесі проходження практики використовуються наступні методи оцінювання:

МО 12. Оцінювання практичної підготовки. Прилюдний захист звіту про проходження практики, оцінювання результатів аналізу та рекомендацій, які було отримано під час проходження практики з урахуванням відгуку керівника бази практики та керівника від ЗВО.

У цілому якісно виконаний звіт з практики оцінюється маскимально 100 балами. Кількість балів знімається за порушення вимог:

1. Невідповідне оформлення (значне перевищення обсягу текстової частини роботи – більше 5 сторінок; шрифт та інтервал не відповідає

встановленим нормам; відсутня або неправильна нумерація сторінок; неправильне оформлення графічного матеріалу тощо) – 5-15 балів.

2. Несвоєчасне затвердження плану, несвоєчасне подання до захисту – 5 балів.

3. Вступ не відповідає стандарту – 5- 10 балів.

4. Відсутня логічна послідовність і науковий стиль викладення – 5-10 балів.

5. Виклад теоретичної частини не відповідає вимогам (відсутність глибини, всебічності, повноти викладення, визначення дискусійних питань тощо) – 5-10 балів.

6. Відсутність табличного та ілюстративного матеріалу, його аналізу та прив'язки до змісту тексту – 5- 20 балів.

7. Відсутність визначених проблем у вивченні теми, шляхів їх вирішення, відсутність власної точки зору та аргументації – 5-20 балів.

8. Невідповідність висновків вимогам (відсутність зв'язку з результатами дослідження, підсумків з розглянутих питань) – 5 балів.

9. Неправильно оформлений перелік використаних джерел – 5 балів.

Кількість балів за виконання звіту з практики визначається керівником практики від підприємства (організації, установи) у процесі перевірки. При захисті звіту з практики студентом кількість балів може бути змінено.

Враховуючи набрану кількість балів, у цілому звіт з практики оцінюється наступним чином – табл.2.

За результатами захисту студентами звітів з практики кафедра подає завідувачу практики ДДМА звіт про проведення практики з пропозиціями щодо вдосконалення її організації.

Підсумки практики аналізуються й обговорюються на засіданні кафедри фінансів, банківської справи і підприємництва і Ради факультету економіки і менеджменту.

Критерії оцінки звіту з переддипломної практики

Оцінювання			Критерії
ECTS	рейтин- гова	національ- на	
A	90–100	відмінно	<ul style="list-style-type: none"> - проведено глибокий аналіз бази практики і надані результати її критичної оцінки, проведено порівняння з нормативною базою, з передовим досвідом інших підприємств (установ, організацій) галузі, закордонними підходами; - робота характеризується логічним, послідовним викладом матеріалу з висновками та обґрунтованими пропозиціями; - під час захисту показані глибокі знання питань теми, при цьому залучаються дані дослідження і використовуються наочні приладдя (таблиці, схеми, графіки і т.д.) - відповіді на питання носять лаконічний характер.
B	81–89	добре	Допущені незначні відхилення від вимог до оцінювання «відмінно А».
C	75–80	добре	<ul style="list-style-type: none"> - проведений достатньо докладний аналіз бази практики надана її критична оцінка у динаміці дослідженого періоду; - в аналітичному розділі проведено аналіз динаміки відповідних показників, внесені відповідні рекомендації щодо їх поліпшення; - робота характеризується послідовним викладом матеріалу з відповідними висновками, однак, пропозиції не цілком обґрунтовані; - під час захисту студент показує знання питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді використовує наочні приладдя, або роздавальний матеріал, без особливих утруднень відповідає на поставлені питання.
D	65–74	задовільно	Допущені окремі відхилення від вимог до оцінювання «добре С».
E	55–64	задовільно	<ul style="list-style-type: none"> - робота базується на практичному матеріалі, але відрізняється поверхневим аналізом і недостатньо критичним аналізом теоретичного матеріалу, у ній проглядається непослідовність викладу матеріалу, представлені необґрунтовані пропозиції; - під час захисту студент проявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не дає повної, аргументованої відповіді на задані питання.
F _x	30-54	незадовільно	<ul style="list-style-type: none"> - робота не відповідає вимогам, викладеним у методичних вказівках кафедри; - під час захисту утрудняється відповідати на поставлені запитання по темі, не знає теорії питання, при відповіді допускає помилки по суті, до захисту не підготовлені наочні приклади і роздавальний матеріал. - робота містить грубі теоретичні помилки;
F	0-29	незадовільно	Окрім недоліків зазначених у критеріях до оцінювання «незадовільно F _x », відзначають наступні: <ul style="list-style-type: none"> - відсутній практичний матеріал; - під час захисту роботи студент погано орієнтується в матеріалах і не відповідає на питання.

ДОДАТОК А

Зразок титульного аркуша звіту з переддипломної практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

Факультет економіки і менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та підприємництва

ЗВІТ

з переддипломної практики

здобувача (-ки) групи _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

База практики _____
(назва підприємства, установи)

Тема магістерської роботи «_____»

Керівник практики від підприємства (установи)

_____
(П.І.Б. керівника та посада)

Керівник переддипломної практики від ДДМА

_____
(П.І.Б. керівника та посада)

Керівник магістерської роботи

_____
(П.І.Б. керівника та посада)

м. Краматорськ, 20_

ДОДАТОК Б
Зразок щоденника переддипломної практики

Донбаська державна машинобудівна академія
(повне найменування вищого навчального закладу)

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)

Здобувача (-ки) групи _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет _____

Кафедра _____

Ступінь вищої освіти _____

Спеціальність _____
(назва)

_____ курс, група _____

Здобувач (-ка) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію,
установу _____

Печатка
підприємства, організації, установи „_” _____ року

_____
(підпис)

_____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
Підприємства, організації, установи „_” _____ року

_____

Відгук і оцінка роботи студента на практиці

_____

(назва підприємства, організації, установи)

Керівник практики від підприємства, організації, установи

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Печатка

«_» _____ року

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

Висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики

Дата складання заліку „ ___ ” _____ 20__ року

Оцінка:
за національною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від вищого навчального закладу

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)